

Eduskunta Kunta- ja terveystieteiden
Tarja Filatov
Sari Sarkomaa
Hellevi Ikävalko
kirjaamo@eduskunta.fi

Tehyn asiantuntijalausunto teknologian käytön edistämisestä sosiaali- ja terveydenhuollossa

Teknologiaa hyödyntämällä laadukkaita julkisia sosiaali- ja terveystieteiden palveluja

Digitalisaatio, automatisaatio ja keinoäly muuttavat yhteiskuntaa, työelämää ja osaamista merkittävästi. Teknologian käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa vapauttaa hoitotyöntekijöiden työaikaa, jolloin työtehtäviä voidaan kohdistaa aiempaa enemmän välittömään potilastyöhön. Sähköinen tiedonsiirto lisää potilas- ja asiakasturvallisuutta sekä nopeuttaa tiedonkulkua, koska kirjaamisvaiheet vähenevät ja siten virheiden mahdollisuus työssä vähenee. Tietoturvajärjestelyillä tulee varmistaa tietoa-aineistojen, tietojärjestelmien ja palveluiden asianmukainen suojaus siten, että niiden luottamuksellisuuteen ja saatavuuteen liittyvät riskit otetaan huomioon.

Tutkimustuloksia hankkeista, joissa Tehy on ollut mukana

[ROSE-hankkeessa](#) (2019) tutkittiin robottien ja hyvinvointipalvelujen tulevaisuutta. Tuloksien perusteella osoittautui, että robotiikka teknologiana on edelleen monin osin epäkypsää ikäihmisten palveluihin ja tämän hetken toimivat sovellukset ovat hyvin rajattuja käyttötarkoitukseltaan. Jotta robotiikan hyödyt realisoituvat, samaan aikaan tulee tukea organisaatioiden kykyä ottaa uutta teknologiaa käyttöön ja kytkeä se osaksi palvelutuotantoa.

Kansalaiset ovat rohkeasti ottaneet käyttöön MyDatan osana hyvinvointiaan. [Kestävä terveys-hankkeen](#) (2019) mukaan kiinnostusta mittaamiseen löytyy kaikista ikäryhmistä ja lähes puolet vastaajista olisivat kiinnostuneet mittaamaan omaan terveyteen ja aktiivisuuteen liittyviä asioita. Yhteensä 2/3 osaa kansalaisista joko mittaa tai on kiinnostunut mittaamaan omaa terveyttään. Lähes 3/4 vastaajista suhtautuu erittäin myönteisesti MyDatan hyödyntämiseen terveydenhuollossa tulevaisuudessa, vaikka vuonna 2019 MyDatan hyödyntäminen terveydenhuollon vastaanotolla oli vielä vähäistä.

[Kestävä terveys-hankkeen](#) (2020) perusteella kansalaisilta löytyy halukkuutta digitaalisten terveystieteiden palveluiden käyttöön tulevaisuudessa. Jopa 44 % niistä, jotka eivät ole vielä käyttäneet digipalveluita, voisivat käyttää niitä tulevaisuudessa. Huomioitavaa on kuitenkin, että vajaa kolmannes haluaa hoitaa terveystieteiden henkilökohtaisesti tapaamalla ammattilaisen. Vastaajat eivät kokeneet tietoturvaan liittyviä riskejä tutkimuksen tekohetkellä merkittäväksi esteeksi terveydenhuollon digipalveluiden käytölle. Myöskään palvelujen käytön teknisen osaamisen ei koettu nousevan pullonkaulaksi – yli 65-vuotiaiden vastaajien ikäluokassakin vain 4 % piti digipalveluiden käyttöä liian haastavana.

Teknologian käyttö edistää palveluiden integraatiota

Digitalisaation avulla on mahdollista kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita asiakaslähtöisiksi sekä edistää palveluiden integraatiota. Tämä on erityisen tärkeää nyt, kun palvelujärjestelmämme on uudistumassa. Palvelujen tulee olla oikea-aikaisia, vaikuttavia ja tehokkaita. Se edellyttää sekä uusia toimintamalleja että digitaalisten palveluiden laajamittaista käyttöönottoa.

Tutkimustuloksia hankkeista, joissa Tehy on ollut mukana

[COPE-hankkeessa](#) (2019) todettiin, että palveluiden yhteensovittaminen edellyttää tiedolla johtamista ja yhtenäisiä tietojärjestelmiä. Sähköiset palvelut nähtiin välttämättömänä osana joustavaa ja kustannustehokasta palveluvalikoimaa.

Tietojärjestelmien kehittämiseen tulee integraation näkökulmasta edelleen panostaa. [Steps 3.0-hankkeessa](#) (2020) selvisi, että tietojärjestelmät eivät tue riittävästi ammattilaisten yhteistyötä, niiden teknisessä toimivuudessa on parannettavaa ja monet kokevat, että järjestelmien sisältämästä suuresta tekstimäärästä on vaikea hahmottaa olennaista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden osaaminen on varmistettava

Digitalisaatio edellyttää henkilöstön roolien ja vastuiden täsmällistä määrittämistä. Tietojen käsittelyyn oikeutetut saavat käyttää tietoja ja järjestelmiä vain asianmukaisesti työtehtävissään. On huolehdittava, että työvuoroissa on riittävästi sellaista henkilökuntaa, joilla osaaminen ja valtuudet riittävät digitaalisten järjestelmien käyttöön, yleisimpien ongelmatilanteiden ratkaisuun, henkilöstön ja opiskelijoiden perehdyttämiseen sekä järjestelmien käytön harjoitteluun.

Jokaisen sosiaali- ja terveysalan työntekijän tulisi osata perusasiat erilaisten teknologioiden käytöstä ja asiakkaiden ohjaamisesta eri toimintaympäristöissä. Työpaikkoihin tulisi nimetä hyvinvointiteknologian vastuuhenkilö eli pääkäyttäjä. Hyvinvointiteknologian vastuuhenkilön tulee tietää laitteiden soveltuvuudesta erilaisille asiakkaille, osata yhdistää eri laitteita turvallisesti toisiinsa sekä pystyä arvioimaan ja tarvittaessa huoltamaan laitteita häiriö- tai vikatilanteissa. Tietojen, järjestelmien ja tukipalveluiden tarjonnan on oltava riittävää suhteessa yksikön toimintaan.

Sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa tulee hyödyntää digitalisaatiota ja varmistaa oppimisen, opetuksen ja ohjauksen laatu opiskelijälähtöisesti. Digitalisaatiota tulee hyödyntää työvälineenä jatkuvan yhteistyön lisäämiseksi oppilaitosten ja työelämän välillä. Koulutuksen ajantasaisuus edellyttää tuntemusta työelämän digitaalisista toiminnanohjausjärjestelmistä ja palveluista.

Tutkimustuloksia hankkeista, joissa Tehy on ollut mukana

[Kestävän terveys-hankkeessa](#) (2018) nousi esiin, että suurin osa terveydenhuollon ammattilaisista tuntee tekoälyn käsitteenä ja tietää esimerkkejä sen hyödyntämisestä terveydenhuollossa. Tekoäly yhdistetään usein diagnostiikkaa tukeviin tai rutiinitöissä avustaviin työkaluihin ja sovelluksiin. Konkreettiset esimerkit tekoälyn hyödyntämisestä liittyivät muun muassa robotiikkaan, diagnostiikkaan, lääkejakeluun sekä lääkityksen interaktioiden tunnistamiseen. Ammattilaisten mielestä tietojärjestelmiin liittyvät haasteet ovat suurin este tekoälyn hyödyntämiselle terveydenhuollossa. Muina esteinä vastaajat näkevät mm. osaamisen puutteen ja kokeiluympäristön puutteen.

[COPE-hankkeen](#) (2019) mukaan ammattilaiset tarvitsevat uutta osaamista erityisesti sähköisten palveluiden käytössä ja kehittämisessä. Osaamistarpeet lisääntyvät eniten seuraavan viiden vuoden aikana. Osaamista tarvitaan ainakin asiakkaiden neuvomisessa palvelujen käyttöön ja asiakkaiden ohjaamisessa niiden välityksellä

Lainsäädännölliset muutostarpeet

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten mahdollisuuksia kehittää teknologiaosaamistaan tulee nykyisestä parantaa. On tärkeää, että valmisteilla olevassa täydennyskoulutusasetuksessa säädetään koulutusten sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista. Lainsäädännön vaikutukset tulee arvioida sujuvan ja turvallisen teknologian hyödyntämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. (luvat, testaukset, laiteturvallisuus, eettiset kysymykset, tietosuoja jne.). Säätelystä on huomioita yhteiskunnallinen kehitys.

Helsingissä 11.11.2022

Millariikka Rytkönen
Puheenjohtaja, Tehy ry

Lisätietoja: Kirsi Sillanpää, johtaja kirsi.sillanpaa@tehy.fi, Juha Kurtti, tutkimuspäällikkö juha.kurtti@tehy.fi